

„Mocne strony dziecka i jego motywacja wewnętrzna”

Na pewno zastanawialiście się nie raz, jak można określić Wasze dziecko i co popycha je do takiego a nie innego działania. Czy należy do grona dzieci nieśmiałych i wrażliwych? A może ma problem z wysiedzeniem w miejscu i wciąż poszukuje przygód? Co wpływa na motywy jego działania?

Autorka książki „Każde dziecko ma swoje mocne strony” K. Kaniak- Urban dokonała podziału dzieci na cztery typy, wskazując ich zdolności i kompetencje. Wyróżniła „dziecko duszyczkę”, które potrafi wczuć się w innych; „dziecko obowiązku”, chętnie udzielające pomocy; „dziecko przygód”, które z odwagą szuka osobistych doświadczeń oraz „dziecko mądra głowa”, które dąży do przyswojenia sobie wiedzy. Poznając typ dziecka, dowiedzie się jakie ma kompetencje, w czym jest ekspertem. Wiedza dorosłego na temat tego czym dziecko się interesuje, w czym jest dobre pomoże zrównoważyć słabości i uwierzyć w siebie. Gdy mocne strony zostaną zauważone w dziecku budzi się chęć parcia do przodu, stawiania czoła kolejnym wyzwaniom, w miejsce przedwczesnej rezygnacji i poddawania się bez walki.

Liczne badania wykazują, że świadomość dzieci, iż są kompetentne przyczynia się do intensywnej nauki w szkole, która jest spowodowana zwiększonym zainteresowaniem nauką. Zauważyć więc można, że kompetencja zwiększa motywację wewnętrzną. Poczucie kompetencji jest bardzo przyjemnym stanem dla dziecka. Czynności i słowa dorosłego, które podkreślają kompetencje dziecka, rodzą jego radość i sprawiają poczucie, iż potrafi ono sprostać wymaganiom, co z kolei zwiększa motywację do nauki. Im bardziej opiekun będzie pomagał rozwijać dziecku jego kompetencje, tym silniejsza będzie jego motywacja wewnętrzna, tym chętniej będzie się uczyło, a także tym większą okaże wytrwałość. Dzięki rozpoznaniu typu dziecka można się dowiedzieć, jakie kompetencje dziecko danego typu oferuje oraz jak je wykorzystać w celu utrzymania lub wzbudzenia motywacji.

U dzieci typu „dziecko duszyczka” i „dziecko obowiązku”, na pierwszym miejscu w hierarchii wartości znajduje się związek z innymi ludźmi. Kierują się więc one **motywami przynależności**, a także **ambicyjnymi, afiliacyjnymi oraz odpowiedzialności**. Ich styl życia jest ukierunkowany na nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi. Natomiast dzieci typu, „dziecko przygód” i „dziecko mądra głowa” mają wspólny cel, którym są takie kompetencje, jakie uniezależniają ich od innych ludzi. Kierują się więc one **motywami autonomicznymi**, a także **poznawczymi oraz odpowiedzialności**.

Ogólna charakterystyka typów dzieci

„Dzieci duszyczki”

„Dzieci duszyczki” próbują zaspokoić swoją potrzebę przynależności poprzez wręczanie osobistych prezentów. Dążą do rozwijania silnych emocjonalnie związków z innymi ludźmi, w celu pozyskania bezpieczeństwa i stabilności. To dzieci bardzo empatyczne i wrażliwe. Dzieci tego typu chcą się podobać i żądają sygnału z zewnątrz, że są wartościowe i szanowane. Oddają ludziom przysługi różnego rodzaju, np.: zrywają kwiatki, piszą opowiadania lub wymyślają coś bardzo oryginalnego, są marzycielami. Mogą być określane jako nieśmiałe, albo z zahamowaniami, mogą również reagować histerycznie, aby nawiązywać kontakty i uzyskać uznanie.

W sytuacji silnego stresu dzieci duszyczki reagują intensyfikacją swojej potrzeby bliskości. Niektóre mogą reagować silnymi wybuchami uczuciowymi w postaci płaczu, grymaszenia, próby apelowania po współczucie do innych ludzi. Inne dzieci duszyczki milkną i wycofują się, usiłując stać się „niewidzialne”.

„Dzieci obowiązku”

„Dzieci obowiązku” swoją potrzebę przynależności próbują zaspokoić poprzez spełnianie norm i wymagań, jakie narzucają im dorośli. Bardzo dużą uwagę przypisują wykonywanym obowiązkom. Podobnie jak dzieci duszyczki wykonują różne rzeczy dla innych, ale mają one raczej charakter pożyteczny, np.: pomagają zetrzeć tablicę, zmoczyć gąbkę, podlać kwiatki. Zrobią wszystko, aby zasłużyć na pochwałę otoczenia. Myśli dzieci obowiązku skupiają się wokół wypełniania codziennych zdań w szkole, czy w domu. Ich zasada brzmi: „Najpierw praca, potem przyjemność!”.

W sytuacji stresu dzieci obowiązku jeszcze intensywniej szukają wskazówek, co powinny zrobić, a czego nie. Ze szczególną otwartością i zaufaniem szukają bliskiego kontaktu z ważnymi dla nich osobami.

„Dzieci przygód”

„Dzieci przygód” poznają świat za pomocą zmysłów. Bardzo uważnie oglądają, słuchają, smakują, wachają i dotykają. Mają silną potrzebę ruchu. Ich pokój pełen jest najdziwniejszych rzeczy, począwszy od zardzewiałego gwoźdźca po szkielet ptaka. Próg rozdrażnienia tych dzieci jest bardzo niski. W szkole często są uwikłane w sprzeczki.

W stresujących sytuacjach „dzieci przygód” reagują wzmożoną impulsywnością, chaotycznie przeskakują z jednego działania do drugiego. Przy najmniejszej frustracji wybuchają złością.

„Dzieci mądre głowy”

„Dzieci mądre głowy” często sprawiają wrażenie przemądrzałych w wyniku swojego racjonalnego podejścia do świata. Dzieci tego typu chcą wiedzieć, dlaczego mają coś zrobić. Jeśli nie otrzymują zrozumiałego wyjaśnienia, stanowczo wzbraniają się, by spełnić dane żądanie. Jednakże, gdy zrozumieją daną rzecz, posłusznie się nią kierują. W przypadku aktualnych problemów, gdy rozwiązanie zostaje znalezione, dzieci tego typu mogą stracić zainteresowanie. Nie chcą słyszeć opowiadań więcej niż jeden raz. Ich zasada brzmi: „Chcę zrozumieć!”. Ich myślenie, działanie i zachowanie nie jest związane z autorytetem dorosłych, lecz z ich własnymi przekonaniem i poglądami. Wciąż próbują poprawiać i poszerzać swoje kompetencje z tym, że nie chcą zadowalać innych, tylko siebie. Uczucia dzieci mądrych głów są nietrwałe i trudne do zrozumienia. Trudno im znieść zbyt dużą bliskość. Nie lubią się przytulać i rzadko kiedy okazują rodzicom swoją miłość. Jeśli już zawierają przyjaźnie, to najczęściej tylko z jednym dzieckiem.

W sytuacji stresu dzieci mądre głowy intensywniej szukają racjonalnych wytłumaczeń. Próbuje unikać błędów w nadziei, że dzięki perfekcyjnemu działaniu będą mogły znowu kontrolować sytuację.

Uczucia mają wiele wspólnego z dominującym motywem rozwojowym, jakim jest przynależność („dzieci duszyczki” i „dzieci obowiązku”) lub autonomia („dzieci przygód” i „dzieci mądre głowy”). Te uczucia są uzależnione od tego, czy dany motyw będzie zaspokojony czy nie. Poniższy przykład pozwoli zilustrować jak motyw rozwojowy określa subiektywne znaczenie, które dzieci nadają jakiemuś wydarzeniu. „Dzieci przygód” lubią rozwiązywać nieznane im dotąd zadania lub eksperymentować, natomiast dzieci obowiązku nie lubią tego typu zadań, wolą pracować znanymi metodami. Dzieci przygód znajdują radość w podejmowanym ryzyku podczas rozwiązywania nowych zadań, szukania nowych dróg rozwiązania. Natomiast dzieciom obowiązku to samo zadanie będzie sprawiało przyjemność tylko wtedy, gdy będą mogły zdobyć przychylność dorosłego. Nie są one zainteresowane podejmowaniem ryzyka przy rozwiązywaniu nowych zadań, ponieważ ich subiektywny zmysł nie kieruje się motywem rozwojowym autonomii, lecz przynależności.

Scharakteryzowane powyżej typy dzieci posiadają wiele zdolności i umiejętności.
Czasami nie są one tego świadome, dlatego zadaniem dorosłych jest podkreślanie,

wykorzystywanie i odpowiednie komentowanie ich umiejętności, aby wzbudzić w nich poczucie kompetencji, które z kolei będzie stymulować ich motywację wewnętrzną.

Podsumowanie

„Dziecko duszyczka” jest kompetentne m. in. w zakresie empatii, wrażliwości, gotowości do podporządkowania się dorosłemu, który powinien docenić te cechy i wciąż je podkreślać, aby dziecko tego typu czuło się ekspertem w sytuacji duchowego wsparcia. Do kompetencji „dziecka obowiązku” zaliczymy m.in. obowiązkowość, chęć niesienia pomocy oraz zaangażowanie w życie przedszkola lub szkoły. Tego typu umiejętności dorosły musi podkreślać i dać dziecku do zrozumienia, że jest ekspertem w niesieniu pomocy innym. „Dziecko przygód” doskonale potrafi poznawać świat za pomocą zmysłów, łatwo nawiązuje kontakty, jest świetnym przywódcą grupy, ma mnóstwo nowych pomysłów. Te umiejętności opiekun może podkreślać poprzez organizowanie zadań grupowych i umieszczanie dziecka przygód w roli przywódcy, co podkreśli jego fachowość w tej dziedzinie. „Dziecko mądra głowa” wciąż jest nienasycone wiedzą, realnie podchodzi do świata. Dorosły może podkreślać te cechy dziecka poprzez możliwość wypowiedzania się dziecka na interesujący go temat, a także udzielanie wyczerpujących odpowiedzi na nurtujące go pytania.

Opracowanie na podstawie literatury

Iwona Materna

Bibliografia:

- K. Kaniak - Urban: Każde dziecko ma swoje mocne strony
- Ch. Fuller: Jak zachęcać dzieci do nauki
- D. Stipek, K. Seal: Jak nakłonić dziecko do nauki?
- A. Brzezińska: Wspomaganie rozwoju. „ Edukacja i dialog”, 1995, nr 48